

Dette anedokument indeholder en afskrift af et dokument, som jeg har fået i fotokopi fra Slægtsgårdsarkivet, Landbrugsmuseet Gl. Estrup. Afskriften er dannet ved en scanning af det originale dokument, en efterfølgende maskinel OCR konverterer til redigerbart dokument og endelig en korrekturlæsning af dette dokument. Det sidste er meget vigtigt, idet OCR konverteringen mistolker dele af dokumentet, specielt understreget tekst. Der er foretaget enkelte rettelser af stavefejl.

Redigeret af Ole Thyge Planthin

Slægten Brødsgård og Jordrupgård.

Slægten Brødsgård er udgået fra gården "Brødsgård" i Harte sogn, Bruskk herred, Vejle amt, og det vil derfor være naturligt at indlede med nogle oplysninger om denne ældgamle gård.

Brødsgård i Harte sogn.

Stednavneeksperterne er ikke helt enige om tolkningen af forleddet i navnet Brødsgård. De fleste vil vist være tilbøjelige til at mene, at der er tale om det gamle danske ord "brøde" i betydningen "opbrudt jord" (jfr. "brudager"), men hvis dette er tilfældet, bliver det vanskeligt at forklare, hvorfor ejefaldsendelsen -s anvendes, gården skulle jo så kun have heddet "Brødgård" (dvs. "Brudgård"). Stednavneudvalgets formand gennem mange år, cand. mag. Gunnar Knudsen, mente derfor, at der sandsynligvis var tale om et personbetegnende forled, måske "bryde" (dvs. en slags gårdbestyrer i middelalderen).

Sikkert er det imidlertid, at Brødsgård i middelalderen var en lille adelig hovedgård, beboet af en lavadelsslægt Snubbe, hvis historie vi desværre kender meget lidt til. Der kendes fra den danske middelalderhistorie hele tre slægter Snubbe, som var adelige. De to bedst kendte, som for øvrigt egentlig kun var én slægt, idet det var forbundet på spindesiden, er ret godt oplyste. De hørte hjemme på Sjælland, førte i deres våben to vesselhorn og havde i hvert fald for de ældste medlemmers vedkommende en del forbindelse med Hvide-slægten. Derimod er den sydjyske slægt Snubbe meget lidt kendt. Pudsigt nok kan vi se, at den også i samtiden har været temmelig ubekendt, for flere skrivere har svært ved et få navnet stavet i de enkelte dokumenter, hvori det forekommer, var det blot nogenlunde almindeligt kendt, skulle det jo ikke have voldt nogen vanskelighed.

De ældste kendte led af væbnerslægten Snubbe i det sydlige Jylland er Knud Snubbe, som omkr. 1279-83 testamenterede gods i Bolderslev til Løgumkloster; hans enke, Christiane, og søn "Matheus Kanuti" Måske havde sidstnævnte en søn ved navn Niels eller Claus. Der er intet som helst oplyst om, hvor disse personer af slægten Snubbe har haft deres hovedgård, og der er derfor nogen sandsynlighed for, at de også har boet i Brødsgård ligesom de to næste generationer af familien.

Med Lave (Nielsen) Snubbe, væbner, er vi derimod på helt sikker grund, idet han i et skøde af 1.6.1468 skriver sig "af Brødzgård", og det er første gang navnet Brødsgård nævnes i bevarede arkivalier — ejendommeligt nok staves det her egentlig fuldstændig som den dag i dag, da z i stedet for s var almindeligt dengang. Lave Snubbes signetaftryk er også bevaret på det nævnte dokument; det er ganske viet noget utydeligt, men viser dog utvivlsomt en murtinde i våbnet og har omskriften: "s lage nikolai svob" — heller ikke den håndværker, der har forfærdiget signetet til den velbyrdige mand fra Brødsgård, har altså kendt det mærkelige slægtsnavn "Snubbe", og hr. Lave selv har nok ikke kunnet læse! I skødet sælger Lave Snubbe af Brødsgård til ridderen hr. Tellef Reventlow "en gårds eje" på Skovbøl mark i Læborg sogn, en "markeskov" kaldet "Snebbes lund" m.m. Endnu et kvart århundrede senere — i et tingsvidne af Bruskk herreds ting af 3.5.1494 — finder vi Lave Snubbe nævnt. Ganske vist er det originale tingsvidne ikke bevaret og i afskriften af dokumentet står der "Lauge Mus (!) af Brødtzgård", men forklaringen herpå er sikkert den, at afskriveren ikke har kunnet læse det ret ukendte slægtsnavn og en har fundet på at anvende det mere

kendte "Mus" i stedet — således tænker i hvert fald den lærde udgiver af Danmarks middelalderlige breve, dr. William Christensen, at det er gået til.

I dokumenter af 10.2.1508 og 1.8.1509 (Repert. og Eline Gøyes jordebog s. 276 og 387) nævnes Lave Snubbes søn, Knud Snubbe til Brødsgård, og hans datter, Karine Lavesdatter. Begge aktstykker handler om godsoverdragelser og synes at tyde på, at familien var ved at komme i vanskeligheder af økonomisk art; endvidere nævnes Knud Snubbe i en fortegnelse over "riddersmænds mænd" fra det sydlige Jylland i 1511, men derefter tier alle kilder om den adelige slægt Snubbe til Brødsgård. Vi ved ikke, om slægten er uddød, eller om den er sunket ned i bondestanden.

Den næste oplysning om Brødsgård, som det har været muligt at finde hidrører fra året 1579. Den 24.2. dette år får lensmanden i Ribehus len ordre fra kongen til at besigtige noget gods, som lensmanden på Koldinghus, hr. Laurits Skram, på hans søsters vegne ønsker at mageskifte med kronen. Søsteren, jomfru Anne Skram, havde arvet dette gods, hvoriblandt var i Harte sogn 1 gård kaldet Brødsgård og 1 gård kaldet Lynggård (Kanc. brevbøger). Mageskiftet kom i orden, og ved skøde af 24.3.1579 (Kronens Skøder) overdroges så de to nævnte gårde med en del andet gods til kronen, som lagde godset under Koldinghus len, og der træffer vi da Brødsgård i de følgende to hundredår. Af "Jyske registre" bd. II fol. 436 (RA) erfarer vi, at Brødsgård i 1579 beboede: af "Marine Thamskone" (d.vs. Maren, Thamses'kone) og gav følgende landgilde: 2 ørtug (dvs. 20 skæpper) rug, 1 fjerdingkar smør, 1 svin og "gæsteri". Der er altså sket det, at gårdens rettigheder på et eller andet tidspunkt i tiden 1511-1579 — formentlig nærmere det første end det sidste årstal — er gået tabt, således et den fra at være en adelig hovedgård er blevet til en fæstegård, hvis beboere måtte yde landgilde til de adelige ejere akkurat lige som andre fæstegårdes beboere. Det kunne have været af en vis interesse et have hørt nærmere herom, men desværre — kilderne tier fuldstændigt.

Fra begyndelsen af 1600-tallet og så frem til den dag i dag kan vi følge de skiftende beboere i Brødsgård og opstille en nogenlunde komplet række af beboere. I første halvdel af 1600-tallet er kilderne især Koldinghus lensregnskaber, Jordebøger og ekstraskattemandtal, siden kommer så matriklerne af 1664 og 1688, samt regnskaber fra 2.det jyske rytterregiment og fra 1719 regnskaber fra Koldinghus Rytterdistrikt; gården blev nemlig udlagt til underhold for den stående rytterhær, som i enevældens første år blev opbygget på grundlag af en stor del af det hidtidige krongods. Adskilligt tyder på, at det i 1600-tallet — indtil svenskekrigen 1658 — har været den samme familie, som har beboet gården, men da vi først efter svenskernes ødelæggelse af gården træffer den familie der, hvis historie her særlig skal undersøges, skal der kun medgives ganske kortfattede oplysninger om denne ældre familie på Brødsgård. Gårdens beboere var:

- Lave Hansen, nævnt i skattemandtal og jordebøger 1610 ff., sidst i skattemandtal til 11.11.1624.
- Søren Madsen, sandsynligvis gift med Lave Hansens enke, nævnes i skattemandtal 11.11.1625 og senere, sidst i lensjordebogen fra 1638.
- Peder Lavesen, sandsynligvis søn af Lave Hansen, overtog gården omkr. 1640 og nævnes endnu i mandtallet over bådsmandsskatten i 1657. Imidlertid er det ikke sikkert, at navnene i skattemandtallene altid er førte ajour — også i vore dage kan det vel hælde, at gårdens beboere kommer til et figurere i skattelister og lign. nogle år, efter at de er borte. Og sikkert er det, et der i Koldinghus lensjordebøger fra 1654 og 1661 (de mellemliggende mangler) står et nyt navn ved Brødsgård, nemlig
- Bertel Jespersen. Endvidere forekommer der et helt tredje navn på beboeren af gården i denne tid; i en jordebog over Koldinghus len dateret 2.11.1660 står Mogens Hansen Buch for gården, og i matriklen af 1664 finder vi ligeledes "Mogens Hansen". Det er ikke klart, hvad dette betyder, måske er der slet ikke tale om beboere, men kun om folk, der brugte Jorden eller noget af jorden til den øde Brødsgård, for i lensjordebogen 1660-61 (inds. job. ca. 1660, RA) står der om

Brødsgård:

"Af de svenske afbrændt og ingen sæd"

og i Jordebogen af 2.11.1660 (også inds. job. ca. 1660, RA) bemærkes det kort og klart:

"Afbrændt, øde, ubesat".

Men Brødsgårds saga var ikke ude med svenskernes hærgninger, gården blev genopbygget, og da vi fra denne tid af træffer den slægt på gården, hvis historie her særlig skal fremdrages, vil mere udførlige oplysninger være påkrævede.

Slægten Brødsgård i "Brødsgård".

Den ældste mand af slægten Brødsgård, som det er lykkedes at nå tilbage til, er Niels Gydesen eller Gjødesen, der fra omkr. 1680 — sandsynligvis nogle år tidligere — var fæster af gården Brødsgård under det 2. jyske rytterregiments gods. Desværre er rytterregimentets ældste regnskaber ikke intakte, så det bliver vist meget usikkert, om det nogensinde skulle blive muligt at få opklaret, hvor han er kommet fra. Ved skiftet efter hans svigersøn, se nedenfor, optræder en Peder Gydesen "af Påbye" som lavværge for Niels Gydesens datter, Maren Nielsdatter, og denne oplysning kan muligvis være et fingerpeg om, i hvilken retning man skal søge efter Niels Gydesens afstamning.

Der er ikke gået ret lang tid, efter at Niels Gydesen er kommet til Brødsgård, før gården var kommet ganske godt på fode efter branden, for ifølge skattemandtal 1686 (regnskaber for 2. jyske rytterreg.) havde han følgende besætning på gården: 2 bæster, 1 fole, 2 køer, 2 ungnød, 6 får, 2 svin og 1 bistade (!). Ganske vist er denne besætning ikke særlig imponerende efter nutidsforhold, men den kan naturligvis kun bedømmes efter samtidens forhold, og gør man det, må det siges, at Brødsgård havde en besætning i 1686 af en størrelse omtrent som en jævnt stor bondegård havde på den tid. Hovedvægten blev jo dengang lagt på kornavlens; i 1664 (matriklen) nævnes det, at den normale udsæd til gården var: 3 td. rug, 1 td. byg, 1 td. boghvede, og at der kunne avles 14 læs hø (forholdsvis meget). Disse oplysninger om Brødsgårds tilstand i slutningen af 1600-tallet kan passende sammenlignes med de oplysninger, der i "Krigs- og portionsjordebogen" dateret 1.10.1718 gives om gården. Der var da 37 fag hus til bygning (temmelig lidt efter gårdene størrelse) og en besætning som følger: 4 bæster, 3 køer, 4 ungnød, 12 får, samt udsæd: 4 td. rug, 1 td. byg, 2 td. havre og 2 td. boghvede. Der kunne avles 5 læs godt og 7 læs "dårligt" hø. Gårdens tilstand betegnes i 1718 som "mådelig", hvilken betegnelse den havde fælles med en meget lang række af andre gårde under ryttergodset på samme tid — det var meget sløje tider for dansk landbrug i begyndelsen af 1700-tallet.

Allerede i skattemandtallet fra 1686 nævnes det "1 barn", som ikke må have været helt lille, siden det skulle opføres på skatlisten, og i senere skattemandtal finder vi flere gange nævnt, at Niels Gydesen havde flere børn, således f. eks. i skattemandtal til tjenestekarleskatten 1710: "...har ingen folk uden sine egne børn, som får ingen løn" men desværre anføres børnenes navne ikke. Omkring 1716-17 overlod Niels Gydesen gården til nedennævnte svigersøn, men han levede endnu mange år på gården; først den 2.2.1732 begravedes på kirkegården i Harte "Niels Gydesen af Brødsgård". Præsten anfører ikke, hvor gammel han var, men han må have været en meget gammel mand, de han jo som nævnt allerede omkr. 1680 havde fået gården i fæste.

Peder Christensen blev gift med Niels Gydesens datter, Maren Nielsdatter og overtog Brødsgård omkr. år 1717. I ryttergodsregnskaberne er der ikke fundet nogen indfæstning for ham, trods omhyggelig eftersøgning; årsagen hertil er formodentlig, at enkelte indfæstningslister er gået tabt, så de ikke nu findes i regnskaberne, for selv om der var tale om en familieoverdragelse, har den nye fæster næppe kunnet undgå at betale disse indfæstningspenge, som androg 5-10 rdl. pr. gård. I jordebogen fra 1.10.1718 opføres Peder Christensen som fæster af Brødsgård for første gang, og siden kan vi så følge ham i regnskaberne og i kirkebogen og i andre kilder. Han blev begravet 17.11.1751 56 år 13 uger og 3 dage gammel og skulle altså være født i august 1695. Så vidt det kan ses, er han

ikke fedt i Harte sogn, men da det formentlig er hans brødre, Iverel¹ Christensen i Almind og Mikkel Christensen i Steenvad Mølle, har han måske været fra Almind sogn.

Peder Christensen og Maren i Brødsgård havde i hvert fald to børn, der døde, mens de var små, nemlig Thomas og Mette, men desuden havde de seks børn, der blev voksne; det ses bl.a. af skiftet efter Peder Christensen på Brødsgård, som holdtes 8.12.1751 (Koldinghus rytterdistrikts skifteprot. 1751-55, fol. 271. LA). Det oplyses i skiftet, at der var fire børn hjemme på gården: Christen Pedersen 32 år (kirkebogen viser, at han blev døbt 17.9.1719 i Harte kirke), Niels Pedersen 26 år, Karen Pedersdatter 22 år og Anne Pedersdatter 16 år, To døtre var gifte, nemlig Margarethe 30 år gift med Anders Andersen i Vester Gjesten og Maren 23 år gift med Lars Hansen i Harte. De to gifte døtre havde tidligere fået deres arvepart udbetalt i form af medgift, hvorfor deres mænd mødte ved skiftet og afstod fra alle krav på arv.

I øvrigt viser skiftet i 1751, at Brødsgård var i god drift og velforsynet med besætning, redskaber og indbo osv. Gårdens hartkorn var uforandret som i matriklen af 1688 3-3-"-1. Efter at 110 rdl. Var fradraget, fordi taksationsmændene kom til det resultat, at så meget ville det koste at få gårdens bygninger m.m. i anordningsmæssig tilstand, blev der dog en pæn sum til deling mellem enken og børnene. Hver af de to sønner fik 52 rdl. 11 skilling og hver af døtrene, der var hjemme, fik en "søsterpart" 26 rdl. 5½ skilling.

Poder Christensens børn og efterslægt skal ikke ved denne lejlighed følges nærmere, det er særlig en af hans sønner, der interesserer os. Den ældste, Christen Pedersen, blev nemlig i 1755 gift med enken Mette Hansdatter i Jordrup og derved bosat på Jordrupgård som den første mand af slægten Brødsgård på denne gård, og hans efterslægt skal siden følges op til nutiden i denne undersøgelse.

Brødsgård forblev i slægtens eje. Den næstældste søn, Niels Pedersen fik gården efter faderen og moderen, han blev gift med Mette Pedersdatter og havde i hvert fald tre børn Karen f. ca. 1767, Peder f. ca. 1770 og Niels f. ca. 1775 (Folketæll. 1787 og 1801). Peder Nielsen fik gården og havde den i en del år; hane hustru hed Ane Nielsdatter (Folketæll. 1834), og deres søn, Jens Pedersen Brødsgård fortsatte slægten i den gamle gård. Hans enke giftede sig; med Jeppe Jensen, som i 1858 flyttede Brødsgård fra den gamle plads og byggede den op fra ny. 1883 overdroges gården til en søn af Jens Pedersen Brødsgård, og efter denne fik sønnen Jens Peter Brødsgård gården i 1904. Han var født i 1871 og gift med Elmine Jørgensen f.1871. Muligvis er det den samme slægt som bor på gården den dag i dag.²

Men ved denne lejlighed er der i øvrigt ikke undersøgt enkeltheder af Brødsgårds historie. Som et kuriosum kan det anføres, at en gammel "byvise" fra Harte sogn: Harte er en god by — Påby ligger lidt i ly osv. siger "I Brødsgård har de penge at tælle"!

Jordrupgård.

Jordrup by synes i 1500-tallet og sikkert også langt længere tilbage i tiden et have bestået af 3 selvejergårde og 7 fæstegårde tilhørende enten domkapitlet i Ribe eller forskellige adelige husbønder — samt en annekspræstegård. "Selvejet" var allerede ved slutningen af middelalderen stærkt reduceret, idet selvejernes skatter og andre forpligtelser over for kronen efterhånden var blevet så store byrder, at de meget vel kunne sammenlignes med de ufri bønders landgilde, og værre blev det i løbet af 1600-tallet. I løbet af 1500-tallet sikrede kronen sig foruden de tre "selvejere" eller "kronens skattebønder" i Jordrup også de andre gårde i byen; det skete gennem mageskifter, som omtales i "Kronens Skøder" (se 12.9.1536 — 14.2.1549 — 13.3.1554 — 28.7.1574 — 22.12.1578 — 27.3.1579 og 13.7.1595). Herefter samledes hele Jordrup by under Koldinghus lens administration,

¹ Navnet er svært at læse pga. overstregning i originalt manuskript.

² I 2001 er gården beliggende Brødsgårdsvej 52 med Kim Pedersen som ejer.

der synes et have været dygtig, energisk og effektiv. Selvejernes afgifter var der ikke noget et gøre ved, de måtte fortsætte uforandret, men fæstebøndernes landgilde blev reguleret efter tidens behov, af hver gård skulle der gives lige meget nemlig 5 mark penge, 7 skæpper rug, 5 skæpper byg, 9 skæpper havre, 1 otting og 21 "marker" smør, 1 brændsvin (magert svin). ½ "fødenød" (ko at stalde), 1 lam. Skoven til byen havde tidligere været højest uregelmæssigt fordelt mellem gårdene, nu fik hver hård ret til 2 svins olden i skoven.

Indtil et stykke ind i sidste halvdel af 1600-tallet fortsatte denne ordning af landsbyen, men efterhånden forandrede dette billede af byen sig, fordi det blev almindeligt at dele en helgård mellem to familier, Ja undertiden endog mellem tre eller fire familier. Sammenlignes skattemandtallene med jordebøgerne omkr. 1600-tallets midte får man det indtryk, at denne udvikling var i gang også før 1650-årene; der er betydeligt flere navne opført i skattemandtallene end i jordebøgerne, hvilket må forklares således, et man stadig kun lod én mand figurere i jordebogen, selv om gården vitterligt var delt mellem to familier. Men fra tiden for matriklen af 1688 og senere kan vi klart følge udviklingen gennem ryttergodsregnskaberne.

Imidlertid viste det sig snart, at det kunne knibe for en familie at få sit udkomme af en ½ (for slet ikke at tale om ¼) gård. Rent regnskabsmæssigt viste det sig på den made, at den pågældende gårdspart blev "øde", dvs. ingen ville fæste den, hvorefter den enten lå fuldstændig uudnyttet hen eller også blev lejet for en reduceret landgilde til én eller flere af de andre gårdfæstere i byen. I begyndelsen var disse sammenlægninger tydeligt nok ganske foreløbige, og de skiftede ret meget fra år til år, men efterhånden blev nogle af dem vedvarende. I de første år af 1700-tallet er det, som om byen ligesom falder "i lave" igen, af de oprindelige 10 gårde (foruden annekspræstegården) var der blevet 15 gårde af noget varierende størrelse og derved blev det.

Jordrupgård er opstået som et resultat af de her nævnte sammenlægninger i slutningen af 1600- og i begyndelsen af 1700-tallet.

Og hermed gik det således til: Ifølge matriklen af 1664 beboedes en af de gamle helgårde af Hans Pedersen: i 1688 (matriklen) var denne gård delt mellem Jep Knudsen og Peder Hansen, men denne sidstnævnte — som måske har været en søn af Hans Pedersen — var desuden kommet i besiddelse af en part, vist ¼, af en af de gamle selvejergårde. I matriklen får den halve gårds part, som Peder Hansen havde i fæste, nr. 6 og hartkorn 2-3-3-2 med skovskyldehartkorn "-"-1, medens den tillagte gårdspart får nr. 18 og hartkorn "-6-2-2 og skovskyldehartkorn ligeledes "-"-1. Omkring 1710 afløstes Peder Hansen af Jens Pedersen, der vel har været hans søn. Han fæstede yderligere en gårdspart jord, nemlig halvparten af den halvgård, som i 1688 tilhørte Jep Knudsen, det skete ved "sessionen" 7.9.1716 (bilag til Ryttergodsregnskabet). En tid var han således fæster af ¾ af den oprindelige helgård foruden gårdspart matrikel 1688 nr. 18, men den sidst fæstede ¼ gårdspart opgav han siden til fordel for ½ gårdspart, de øde gård matrikel 1688 nr. 8 med hartkorn 2"-"-1. Omkring 1720 var gården samlet, vist den største i byen, bestående af de tre matrikelnumre fra 1688 nr. 6, nr. 8 og nr. 18. Og sådan forblev det i den følgende tid, ja, gennem udskiftning og andre omskiftelser kan man egentlig sige, at denne gård har eksisteret lige op til vore dage. Navnet Jordrupgård er først blevet anvendt i nyere tid.

Efter Jens Pedersens død overtages gården i 1753 af sønnen Peder Jensen (Koldinghus rytterdistr. rgs. RA). Der var da 40 fag bygning til gården (i "temmelig god stand"), ifølge jordebogen af 1718 var der 47 fag bygning, så gården må altså være ombygget i den mellemliggende tid.

Peder Jensen var gift med Mette Hansdatter; hendes afstamning kendes ikke, da hun ikke er blevet gift i Jordrup; måske er det hendes broder Lars Hansen, der optræder som forlover for hende i 1755 (se neden for).

Men Peder Jensen var knap nok fæster et Jordrupgård i to år, inden han døde. Han begravedes på Jordrup kirkegård 21.2.1755 kun 36 år gammel. Efter tidens skik giftede enken sig hurtigt igen, allerede 23.5.1755 trolovedes hun med "ungkarl Christen Pedersen af Brødsgård", og dermed kom så Brødsgårdslægten til Jordrupgård og har jo så været der siden lige til dagen i dag.

Slægten Brødsgård i Jordrupgård.

Christen Pedersen Brødsgård, den første mand af slægten i gården, var, som foran anført, søn af Peder Christensen og Maren Nielsdatter i Brødsgård, og han blev døbt i Harte kirke 17.9.1719. Som 36-årig ungarl blev han i 1755 gift med den 29-årige enke i Jordrup, Mette Hansdatter, hun kaldes i kirkebogen ved trolovelsen den 23.5.1755 i tidens stil "dydige og gudelskende kone Mette Hansdatter i Jordrup". Forlovere var Anders Andersen, velsagtens brudgommens svoger i Vester Gjesten (se foran) og Lars Hansen, der nok har været brudens broder. Vielsesdatoen er ikke indført i kirkebogen.

Christen Pedersens fæstebrev er ikke bevaret, da der findes visse "huller" i rækken af fæsteprotokoller fra Koldinghus rytterdistrikt, men i regnskaberne for distriktet (RA) findes en oplysning om det nye fæste i anledning af, at der blev betalt 7 rdl. (hvilket var ret meget) i indfæstning. Det oplyses, at gården egentlig består af tre sammenlagte matrikelnumre, og det tilføjes: "Her specificerede trede steders hartkorn har i lang tid været samlet til det sted, Christen Pedersen begærer i fæste". Bygningerne bestod af 40 fag "i nogenledes stand", og besætningen var 4 bæster, 4 køer, 2 ungnød og 10 får.

I 1767 bortsolgtes Koldinghus rytterdistrikts gods i Jordrup, og så vidt det kan skønnes, har det ikke voldt Christen Pedersen nogen vanskeligheder et rejse den kapital, som var nødvendig, for at han kunne købe sin iboende gård; det blev ikke nødvendigt at tinglyse lån i gården for at få købesummen udbetalt³. Skødet på gården er dateret 5.5.1767 og er indført dels i herreds skøde- og pantebogen (bd. 1 fol. 66, LA) og dels i Rentekammerets skødeprotokol nr; 18 fol, 20 RA). I næsten 25 år boede Christen Pedersen Brødsgård derefter på Jordrupgård som selvejer; den 27.4.1791 skødede han gården til nedennævnte søn mod 1098 rdl. i købesum og aftægt for sig selv og sin hustru (skødet tgl. 15.5.1792, sk. og pb. 4,209, LA). Hans hustru, Mette Hansdatter, døde 21.8.1805, 79 år gammel, medens Christen Brødsgård endnu et halvt år og døde 21.3.1806, 86 år gammel, hvilket var en høj alder i de tider. Da de var aftægtsfolk, blev der intet skifte at holde efter dem.

De havde fire børn, som blev voksne (Kirkebogen, samt folketæll. 1787):

- Peder Christensen Brødsgård, døbt 18.1.1756. om ham berettes der nedenfor nærmere.
- Hans Christensen Brødsgård, døbt 26.2.1758. Hans videre skæbne er ikke fulgt i denne undersøgelse.
- Anna Christensdatter Brødsgård, døbt 15.2.1767. Hun siges i skødet af 1791 at være "skrøbelig", hvorfor 200 rdl. ekstra blev hensat i gården til hendes underhold.
- Kirstine Marie Christensdatter Brødegård, døbt 12.2.1769.

Peder Christensen Brødsgård, db. Jordrup 18.1.1756, søn af ovennævnte, død på Jordrupgård (af "vattersot i brystet") 2.11.1826. Han fik som ovenfor anført skøde på sin fædrenegård 27.4.1791, men allerede otte år før den tid var han blevet ejer af jordegods i byen, idet han (som anført i sk. og pb. 3 fol 98) 31.10.1783 for 1000 rdl. købte "Jordrup kirke med jord og hus" — et usædvanligt skridt af en 27-årig ugift bondesøn på den tid; vi aner allerede på det tidspunkt en mand med et usædvanligt initiativ og en bemærkelsesværdig fremdrift! Men inden vi går videre med beretningen om Peder Christensen Brødsgård vil en nærmere redegørelse for Jordrup kirke og "kirkebolet" med beboere være på sin plads;

³ Tilføjet med håndskrift: Han skulde betale 444 Rd. 26 β beregnet efter Hartkornet, men med Renter til 10/6 1767 blev det til 462 Rd. 4 β

Efter at Jordrup kirke og kirkejord 1.9.1767 blev solgt fra ryttergodset (Rentek. skødeprot. 18 fol 102) førte dette gods en tid en noget omskiftelig tilværelse og skiftede ejere flere gange. Det ses ikke klart af skødet fra 1767, om der allerede på det tidspunkt var blevet bygget et hus på kirkejorden — i så fald var det da beboet af skovrider Lesberg — men ellers er der ikke gået land tid derefter før der på denne Jord er blevet opført en "bolig", som efter tidens forhold har været ret anselig. I kirkebolet træffer vi ved folketællingen 1.2.1787 boende "til leje" en 83-årig præsteenke Maren Johansdatter Post, enke efter sognepræst til Horne-Asdal i Vendsyssel Michael von Haven, en "sjælden dygtig" præst, som var død i 1751. Hos sig havde hun foruden en tjenestepige en ugift 40-årig datter, Eleonora Hedevig von Haven, om hvem folketællingen melder "fra forstanden". Det har ikke været muligt at finde en forklaring på, at disse personer er kommet til at bo tilleje i Peder Brødsgårds "kirkebol", muligvis har det været ganske tilfældigt. Kort tid efter flyttede en ny familie ind i kirkebolet. Det var "sr." Mads Baunsgård og hans hustru Marie Dorthea Clausdatter Wiuf fra Kolding. Mads Baunsgård var født omkring 1752, men hans afstamning har det ikke været muligt at finde; han synes ikke at have direkte tilknytning til Baunsgård i Hover sogn eller til Baunsgård i Give sogn. 1787 boede parret hos Marie Dortheas forældre på Låsbygaden i Kolding, det var købmand og værthusholder Claus Ankersen Wiuf, 54 år gammel, og hustru Cathrine Hansdatter, 40 år. Om Mads Baunsgårds erhverv hedder det i folketællingen "lever af sine midler". Nu flyttede dette par altså til kirkebolet i Jordrup, som de må have fået i fæste eller i leje af Peder Brødsgård, som åbenbart har været knyttet til dem med venskabsforbindelse, for ved begge de to børns dåb, som er indført i Jordrup kirkebog, var Peder Brødsgård fadder, bl.a. sammen med provstinden fra Lejrskov. Af tituleringen i kirkebogen — "sr." og "madam" — kan vi forstå, et Mads Baunsgård og hans hustru regnede sig for et være uden for bondestanden, eller snarere hævet over den, selv om deres økonomiske forhold vist egentlig ikke berettigede til nogensomhelst fornemhed.

9.12.1790 døde "sr. Mads Baunsgård boende i kirkebolet i Jordrup", og han blev begravet 15.12. ved hvilken lejlighed præsten prædikede over Jeremias kap. 49 vers 11, åbenbart for at trøste enken og de efterladte tre faderløse børn.

Præstens bekymring for enken og de faderløse viste sig at være ubegrundet; der blev sørget for dem på en helt uventet måde; 1.5.1791 viedes i Jordrup kirke "hæderlig og velagtet ungarl Peder Christensen Brødsgård og dydige og gudelskende enke Marie Dorthe, salig Baunsgårds". Da Peder Brødsgård nu kort efter overtog sin faders gård — Jordrupgård — (se ovenfor) rykkede der hermed for første gang en husmoder udenfor bondestanden ind på gården, og det har utvivlsomt haft sin betydning for slægtens sociale position.

I de følgende år er det tydeligt et mærke, at slægten Brødsgård i Jordrup bliver stadig mere anset; både dygtighed og velstand havde til huse i slægtsgården, og flid og påpasselighed ikke at forglemme. Måske giver man det bedste indtryk af denne generation af slægten Brødsgård ved at lade Peder Brødsgård selv tale. Han indleder et ejendommeligt testamente, som han underskrev den 18.10.1826 (tgl. 24.10.) således:

"I betragtning af vor høje alder og dermed forbundne svaghed samt for at vide vor ved fælles flid velbeholdne gård í et af vores børns hænde så og for at bestemme, hvad enhver af vore øvrige børn kunne bekomme af gårdene besætning, ind- og udboe, haver vi i kraft af forordningen af 13.5.1769 besluttet og bestemt og herved accorderet følgende disposition"

Og herefter følger så bestemmelsen, at den ældste søn, Mads Baunsgård Brødsgård, skal have gården og betale et for hver enkelt nærmere specificeret pengebeløb og nogle ejendele til sine søskende. Helbroderen Christen Pedersen Brødsgård skal have 176 rdl., 2 stude m.m. Halvbroderen Jens Madsen Baunsgård af Kolding 64 rdl.; de to helsøstre Mette Cathr. gift med over- og underretsprokurator Kralund i Kolding, og Anne Marie gift med gmd. Søren Theilsen i Store Andst, får ligeledes deres parter bestemt. Tre ugifte søstre, Karen, Maren og Christiane skulle hver have 128 rdl., 1 god ko, sengeklæder m.m., 2 sølvspiseskeer osv., og desuden skulle han holde deres bryllupper på gården.

Men fjorten dage efter at Peder Brødsgård "med ført pen" hende underskrevet dette dokument sammen med sin hustru, var han død. Hen døde 2.11.1826 af "vattersot i brystet". 71 år gammel. Hans hustru overlevede ham i mange år; hun døde "af alderdom" på Jordrupgård 1.9.1850, 88 år gammel.

Et bevis på den tillid og agtelse, som Peder Brødsgård nød, er den, at han var blevet udnævnt til sognefoged; datoen for udnævnelsen har det ikke været muligt at finde. I øvrigt kan følgende meddeles om hane børn — også stedbørnene — på grundlag af kirkebøgerne m.m.:

Mads Baunsgårds og Marie Dortheas børn var:

- Søren Madsen Baunsgård, født i Kolding 1786, vist død som lille.
- Claus Madsen Baunsgård, døbt i Jordrup, fremstill. i kirken, 29.7.1788, var hjemme i 1801 (folketæll.)
- Jens Madsen Baunsgård, hjdb. og fremstill. i Jordrup kirke 28.2.1790, boede 1826 i Kolding (jrf. ovenn. testamente),

Peder Brødsgårde og hustrus børn var:

- Mads Baunsgård Brødsgård, fremstill. i Jordrup kirke 16.12.1792. Fadder var bl.a. "madame Wiuf af Kolding" (mormoderen). Se nedenfor.
- Mette Cathrine Brødsgård, fremst. i kirken 15.12.1793: Hun var en tid husjomfru hos overretsprokurator Otto Frederik Kralund i Kolding (db. 17.4.1783 i Bække, død i Kolding 9.4.1844), og blev — efter at dennes første ægteskab ved kgl. bevilling 23.11.1821 var hævet — 17.7.1822 gift med ham. Hun døde i Kolding 15.9.1864.
- Christen Pedersen Brødsgård, fremst. i kirken 17.12.1797. Blev gmd. i Jordrup, en søn var Niels Christensen Brødsgård, der fik gården efter ham.
- Marie eller rettere Anne Marie Brødsgård. fremst. i kirken 14.4.1800. Hendes senere skæbne er ubekendt.

Desuden fødte Marie Dorthea i 1804 trillinger. Herom bemærkes i kirkebogen: 28.1.1804 fødte Peder Brødsgårds hustru, men for tidligt, 3 børn, 1 søn og 2 døtre. 1 daficer var dødfødt, medens 1 datter og 1 søn døde 1 timestid efter fødselen og blev alle tro begravet i én kiste den 4. 2.

Mads Baunsgård Brødsgård fremst. i Jordrup kirke 16.12.1792, søn af ovennævnte. fik skøde på sin fædrengård 18.10.1826 (tgl. 24.10., se iøvrigt ovenn. testamente). 25.10.1828 blev han i Jordrup kirke viet til Maren Sørensdatter, der også var fra Jordrup, hjdb. og fremst. i kirken 30.11.1802, datter af gmd. Søren Madsen, som 3.10.1801 var blevet gift med Anne Marie Lauritsdatter.

Mads Baunsgård Brødsgård byggede videre på den solide velstand i Jordrupgård, som hans forældre havde udviklet. Allerede før han fik gården overdraget, havde han af faderen købt et par skovparceller, og siden fortsatte han med at købe mere jord til gården. Nærmere oplysninger om de tilkøbte parceller får vi af en panteobligation til hans børn, udstedt 28.10.1845 (findes på slægtsgården). Ved skøde af 28.10.1845 (findes også på gården), tgl. 24.2.1846, blev han også ejer af svigerforældrenes gård i Jordrup.

I den såkaldte "sogneprotokol" — et forarbejde til matriklen af 1844 — som findes i matrikelarkivet i København, beskrives Jordrupgårds tilliggende således: Gårdsplads med have og toft østlig i byen og sønden for gaden, en have med husplads norden for gården ved gaden, en toft vesten for gården ved kirken, en toftlod østen for byen, en hovedlod sydøst for byen, en englod nordvest for byen, en englod østligst i skoven og to skovlodder midt i skoven, samt en under matr. nr. 43 anført skovlod. I alt var der tale om godt 166 td. land der ansattes til hartkorn 10-1-1-1. Gården fik i matriklen nr. 1 af Jordrup. Skoven blev i skrivelse fra rentekammeret 27.7.1844 erklæret for fredskov; en parcel på godt 41 td. land skov blev udskilt vistnok i 1862.

Mads Brødsgårds dygtighed og fremdrift var uomtvistelig. Et par tal vil måske vise det mere end mange ord. Hans hustru døde allerede 25.5.1858, kun 35 år gammel, og ved skiftet efter hende vurderedes boet til ikke mindre end 20.200 rdl., da Mads Brødsgård selv døde — 21.11.1864 — efterlod han til sine fire sønner værdier for 59.600 rdl.

Det kan ikke undre, at der blev lagt mærke til den dygtige landmand i Jordrup. Efter faderen arvede han stillingen som sognefoged, senere udnævntes han til dannebrogsmænd, og da amtmanden efter kgl. res. til rentekammeret 29.7.1846 fik til opgave at udpege to nye landvæsenskommisærer i Ribe amt, valgte han som den ene Mads Brødsgård i Jordrup. En følge af denne sidste udnævnelse (Rentek. resolutionsprot. og rentekammerets bestallingsprot.) var det, at han ved kongelig resolution af 30.3.1848 udnævntes til kammerråd. Hermed placeredes han i 7. rangklasse nr. 2 og havde ret til at blive tiltalt: "Ædle og velbyrdige herre".

På grundlag af oplysninger fra kirkebøger og folketællinger m.m, og på grundlag af meddelelser fra familien kan følgende oplyses om Mads Brødsgårds fire børn:

- Peder Madsen Brødsgård, f. 19.9.1831. Død ugift ca. 1890. Havde en tid "Thomsens Hotel" i Kolding, som da hed "Brødsgårds Hotel". Kom siden til København. Boede 1880 (fot.) i et hus i Vonsild ("Partikulier").
- Søren Madsen Brødsgård, f. 18.4.1833, ejede Jordrup Nedergård og var gift med Mette Kirstine Nielsen, f. i Starup ca. 1833. De havde to døtre: Maren Marie f. ca. 1862, blev gift med Jørgen Olsen fra Uhre, og Ane Dorthea f. 16.9.1864.
- Claus Madsen Brødsgård, f. 19.12.1854, se nedenfor,
- Johannes Madsen Brødsgård, f. 26.8.1836, ejede Seestgård, gift med Kirstine. Børn: Marie, Olaf, Claudia.

Claus Madsen Brødsgård, f. 19.12.1854 på Jordrupgård, søn af forannævnte, overtog gården efter sin fader. Blev amtsrådsmedlem, landvæsenskommisær, ridder af dannebrog og Justitsråd. Død på Fredriksberg (Martensens Alle 5) 26.8.1916. Gift med Thora Riis, f. i Kbhvn. ca. 1836 (faderen postkører i Altona), bgr. på Vestre Kirkegård 19.6.1920.

Deres børn:

- Anna Marie B. f. 20.5.1861, død 1887 i barselsseng. Gift med dyrlæge Rasm. Lauritz Christian Mortensen, f. 3.10.1857 i Tårup v. Kerteminde, død i Fredericia 13.3.1931. Børn: Thora, Helga.
- Martin Christian B. f. 10.10.1862, død ugift 3.11.1888 som forpagter på Elkjærholm, Nebel sogn.
- Carl B. f. 5.5.1864, gift m. Wilhelmine Southeimer, Geneve.
- Peder Daniel B. f. 4.6.1866, gift m. Emilie Rasmussen, Rudkøbing, lærerinde på Lysholtgård.
- Harald Valdemar B. f. 18.1.1868, gift med Elna Kali, Frederikshavn.
- Emil B. f. 17.4.1869, se nedenfor.
- Johannes B. f. 19.10.1870, død som lille af difteritis.
- Helene Christine B. f. 25.8.1872, død som 26-årig af brystsyge.
- Clara Amalie B. f. 20.3.1874, gift i Frederiksberg kirke 20.3.1874 m. Christen Clausen af Hjarup.

Emil Brødsgård, f. 17.4.1869, søn af ovennævnte. Overtog gården i 1906. Død 2.11.1938. Gift m. Viggersa Vissing, f. 29.12.1878, datter af Poul Vissing og hustru Marie i Sønderskovgård, Vonsild.

Holger Brødsgård, f. 23.7.1904, søn af ovennævnte. Overtog gården 1.6.1939. Gift med Ellen Marie Christoffersen, f. 1.6.1913.